

OG'IZ BO'SHLIG'I KANDIDOZIDA MIKROBIOLOGIK VA YALLIG'LANISH O'ZGARISHLARINING KLINIK AHAMIYATI

Isroilova Moxina Ilxomjon qizi

University of Business and Science

Tibbiyot fakulteti, Tibbiyot kafedrası o'qituvchisi

Inomov Kamoliddin Mamasoli o'g'li

University of Business and Science

Tibbiyot fakulteti, Tibbiyot kafedrası o'qituvchisi

E-mail: kamoliddininomov@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI

MAQOLA TARIXI:

Received: 13.05.2026

Revised: 14.05.2026

Accepted: 15.05.2026

KALIT SO'ZLAR:

*og'iz bo'shlig'i
kandidozi, Candida
albicans, stomatit,
mikroflora,
yallig'lanish,
stomatologiya*

ANNOTATSIYA:

Og'iz bo'shlig'i kandidozi stomatologik amaliyotda tez-tez uchraydigan zamburug'li kasalliklardan biri bo'lib, mahalliy immunitetning pasayishi va mikrobiologik disbalans bilan bog'liq. Tadqiqotning maqsadi og'iz bo'shlig'i kandidozida mikrobiologik va yallig'lanish o'zgarishlarining klinik ahamiyatini baholashdan iborat bo'ldi. Tadqiqot davomida 36 nafar bemorning klinik, mikrobiologik va laborator ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Natijalarda Candida albicans kolonizatsiyasining oshishi, so'lak pH muhitining kislotali tomonga siljishi hamda yallig'lanish markerlarining ko'tarilishi kasallik og'irligi bilan bog'liqligi aniqlandi. Tadqiqot og'iz bo'shlig'i kandidozini erta aniqlash va profilaktikasida mikrobiologik monitoringning muhimligini tasdiqlaydi.

Kirish (Introduction)

Og'iz bo'shlig'i kasalliklari orasida kandidoz muhim o'rin tutadi va u ko'pincha immunitet pasayishi, antibiotiklarni uzoq muddat qabul qilish, diabet hamda og'iz gigiyenasining yetarli emasligi bilan bog'liq holda rivojlanadi. So'nggi yillarda og'iz bo'shlig'i kandidozi bilan kasallanish ko'rsatkichlari ortib borayotgani kuzatilmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, stomatologik bemorlarning 20–30% ida turli darajadagi kandidoz belgilarini uchratish mumkin [1]. Kasallikning asosiy etiologik omili *Candida albicans* bo'lib, u normal mikroflora tarkibida uchrasa ham, immun himoya pasayganda patogen xususiyat kasb etadi.

Zamburug'larning faol ko'payishi shilliq qavat yallig'lanishiga, eroziya va oq qoplamalar paydo bo'lishiga olib keladi [2]. So'lakning himoya xususiyatlari buzilishi, pH muhitining kislotali tomonga o'zgarishi hamda mikrobiologik disbalans kandidoz rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli kasallikning klinik va mikrobiologik xususiyatlarini o'rganish stomatologiyada dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Materiallar va metodlar (Materials and Methods)

Tadqiqot stomatologik klinikada og'iz bo'shlig'i kandidozi tashxisi bilan kuzatilgan 36 nafar bemor o'rtasida olib borildi. Bemorlarning o'rtacha yoshi $41,6 \pm 8,4$ yilni tashkil etdi. Erkaklar 20 nafarni (55,6%), ayollar esa 16 nafarni (44,4%) tashkil qildi. Barcha bemorlarda stomatologik ko'rik o'tkazilib, shilliq qavat holati, oq qoplama mavjudligi, eroziya va giperemiya darajasi baholandi. Mikroorganizmlarni aniqlash uchun og'iz bo'shlig'idan surtma olinib mikrobiologik tekshiruv bajarildi. So'lak pH muhiti va umumiy yallig'lanish markerlari tekshirildi. Statistik ishlov variatsion statistika usuli yordamida bajarildi. Natijalar $M \pm SD$ ko'rinishida ifodalandi. Pearson korrelyatsion tahlili qo'llanildi. $p < 0,05$ statistik ahamiyatli deb qabul qilindi.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalari og'iz bo'shlig'i kandidozi bilan kasallangan bemorlarda sezilarli mikrobiologik va yallig'lanish o'zgarishlari mavjudligini ko'rsatdi. *Candida albicans* ning yuqori kolonizatsiyasi 72,2% bemorlarda aniqlangan. Oq qoplama va shilliq qavat giperemiyasi 66,7% holatda kuzatilgan. So'lak pH ko'rsatkichi o'rtacha $6,1 \pm 0,4$ ni tashkil etib, kislotali muhit ustunligi qayd etildi. Kuchli klinik belgilar kuzatilgan bemorlarda pH darajasi yanada past bo'lib, $5,8 \pm 0,3$ gacha kamaygani aniqlandi. Yallig'lanish markerlari oshishi 58,3% bemorlarda kuzatildi. Og'izda achishish va og'riq hissi 61,1% bemorlarda qayd etildi.

Antibiotiklarni uzoq muddat qabul qilgan bemorlarda kandidoz rivojlanish xavfi 1,9 baravar yuqori bo'ldi. Korrelyatsion tahlilda *Candida albicans* kolonizatsiyasi va klinik

simptomlar og'irligi o'rtasida ijobiy bog'liqlik aniqlandi ($r = 0,68$; $p < 0,001$). So'lak pH pasayishi bilan yallig'lanish darajasi o'rtasida ham statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik kuzatildi ($r = -0,57$; $p < 0,01$). Qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda kandidozning og'ir shakllari ko'proq uchrashi kuzatildi. Ushbu guruhda eroziya va shilliq qavat shikastlanishlari 34% ga yuqori bo'lgan.

Muhokama (Discussion)

Olingan natijalar og'iz bo'shlig'i kandidozida mikrobiologik disbalans va mahalliy immun himoya buzilishlari muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. *Candida albicans* ning faol ko'payishi shilliq qavat yallig'lanishini kuchaytiradi va klinik simptomlarning og'irlashishiga olib keladi [3]. So'lak pH muhitining kislotali tomonga o'zgarishi zamburug'larning ko'payishi uchun qulay sharoit yaratadi. Bu esa shilliq qavat regeneratsiyasining buzilishiga va eroziya rivojlanishiga sabab bo'ladi. Antibiotikoterapiya va diabet kandidoz rivojlanishining asosiy xavf omillaridan biri ekanligi aniqlandi. Bu omillar mikroflora balansining buzilishi va immun himoyaning pasayishi bilan izohlanadi.

Tadqiqot natijalari kandidozni erta aniqlash va mikrobiologik monitoring olib borish stomatologik asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Xulosa (Conclusion)

Og'iz bo'shlig'i kandidozi mikrobiologik disbalans va yallig'lanish o'zgarishlari bilan kechuvchi keng tarqalgan stomatologik kasallik hisoblanadi. *Candida albicans* kolonizatsiyasining oshishi, so'lak pH muhitining kislotali tomonga siljishi va mahalliy yallig'lanish kasallik og'irligi bilan bevosita bog'liqdir.

Kasallikni erta aniqlash, mikrobiologik nazorat va profilaktik stomatologik gigiyena choralarini kuchaytirish kandidoz asoratlarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akbarov A.A. Stomatologik kasalliklarda mikroflora o'zgarishlari // *O'zbekiston tibbiyot jurnali*. 2021;4(2):45–49.
2. Axmedov Sh.R. Og'iz bo'shlig'i kandidozining klinik xususiyatlari // *Stomatologiya va maxillofatsial xirurgiya axborotnomasi*. 2020;3(1):22–26.
3. Sodiqov B.T., Karimova D.M. Kandidoz va mahalliy immunitet // *Tibbiyotda yangi kun*. 2022;5(37):118–123.
4. Ismailov J.J. Og'iz bo'shlig'i kasalliklarida mikrobiologik diagnostika // *Toshkent tibbiyot akademiyasi axborotnomasi*. 2019;2(4):67–71.